

Juryrapport Hebban Debuutprijs 2018

De Hebban Debuutprijs is de enige juryprijs van Nederland en Vlaanderen met een grote invloed van lezers en richt zich op literaire fictie en narratieve non-fictie.

De longlist is bepaald op basis van de statistische gegevens op Hebban: hierbij werd onder meer gekeken naar de 'lezersactiviteit' van de boeken (de boekenplanken), de beoordelingen (recensies en sterren) en de populariteit van de boeken op basis van de historische gegevens van de Hebban Ranking. Lezers kregen daarnaast de mogelijkheid om hun favoriete debuut van het afgelopen jaar te nomineren. Deze lezersstem is meegewogen bij de bepaling van de longlist.

De longlist bestaande uit 12 boeken werd gelezen door een 100-koppige lezersjury samengesteld uit Hebban recensenten, leden van de genreclubs en lezers. Ieder boek werd meer dan veertig keer gelezen. Zij waren verantwoordelijk voor de uiteindelijke shortlist bestaande uit drie titels.

De jury

De shortlist werd beoordeeld door een eindjury bestaande uit de redactieleden van Hebban en boekverkopers:

Hebban-hoofdredacteur Sander Verheijen (juryvoorzitter)

Lindy de Jong

Martijn Lindeboom

Daphne van Rijssel

Soraya Vink

Debbie van der Zande

Gerben de Bruijn (Boekhandel Post Scriptum, Schiedam)

Ingrid Davelaar (Boekhandel Van de Ven, Soest)

Kirsten Pieterse (Larense Boekhandel, Laren)

Nynke de Vries (Boekhandel Binnert Overdiep, Heerenveen)

Anouk van der Zee (Boekhandel Bek, Boeken & Bijzonders, Veghel)

De eindjury heeft de volgende drie debuutromans - op alfabetische volgorde van achternaam van auteur - beoordeeld:

- *Mijn vader is een vliegtuig* van Antoinette Beumer (Uitgeverij Lebowski)
- *Noord* van Sien Volders (Hollands Diep)
- *Kleihuid* van Herien Wensink (De Arbeiderspers)

Mijn vader is een vliegtuig

Auteur: Antoinette Beumer

Uitgever: Lebowski

‘De jury is onder de indruk van Beumers vermogen om het schrijnende verhaal neer te zetten van een sterke en tegelijkertijd kwetsbare vrouw die het gevecht met de waanzin aangaat.’

In *Mijn vader is een vliegtuig* van **Antoinette Beumer**, die bekendheid geniet als filmregisseur, heeft de veertigjarige Eva het helemaal voor elkaar met een mooi gezin en een succesvol bedrijf. Het onverwachte overlijden van haar moeder zorgt echter voor nachtmerries die hun oorsprong vinden in een onverwerkt verleden en een vader die al 33 jaar in een psychiatrische inrichting verblijft. Om haar angsten te overwinnen start Eva, die haar vader sinds haar zevende niet meer heeft gezien, een ontdekkingsstocht die haar naar het randje van de waanzin brengt.

Mijn vader is een vliegtuig is een roman over herinneringen, familiebanden en de verwerking van leed, waarbij de toon langzaam overhelt van komisch naar aangrijpend. Antoinette Beumer toont de kracht, maar vooral ook de vergankelijkheid van herinnering. Haar romandebuut geeft haar de ruimte om de valkuilen van de geestelijke gezondheidszorg op een onthutsende manier te schetsen.

‘Psychologisch’ is een kernwoord bij deze roman, zowel als het gaat om Eva’s vader, als om het spel dat Beumer haar hoofdpersonage laat spelen met de lezer. Daarbij zet de schrijfster alle wapens in die ze heeft. Zo intrigeert ten eerste de opbouw van dit verhaal. Het disfunctionele gezin staat centraal in deze roman, die de lezer in haar greep houdt door een wisseling tussen heden en verleden. Zowel de flashbacks als hedendaagse gebeurtenissen worden verteld door de ‘ik’. Daarmee zet Beumer de lezer regelmatig op het verkeerde been: is de jeugdige of de volwassen ik aan het woord? Het houdt de leeservaring spannend en de lezer bij de les.

De opdeling van de roman in drie delen zorgt voor een behapbaar verhaal, en daarmee brengt Beumer de ontwikkeling van haar hoofdpersonage mooi in beeld: eerst moet ze zien te dealen met de dood van haar moeder, dan komt de hernieuwde relatie met haar vader aan bod en uiteindelijk moet Eva met zichzelf in het reine komen. Die opbouw zorgt tegelijkertijd ook voor voldoende spanning; de lezer doet al snel aannames over de rol van de vader en moeder in de familiegeschiedenis, maar komt in de loop van het verhaal achter haar ongelijk. Beumer doseert haar informatie op zo’n manier dat de lezer geboeid blijft. De vlotte, nuchtere en toegankelijke schrijfstijl van Beumer doet de rest. Er zit een subtiel verschil in de vertelstemmen van de volwassen en de jeugdige ik. Dat vergroot de geloofwaardigheid van het verhaal, terwijl de stijl niet afleidt.

Eva’s persoonlijkheid intrigeert. Hoe ga je om met een geesteszieke vader? En wat betekent dit voor jou en wie je bent? De lezer is razend benieuwd of Eva alle ellende te boven komt of met haar vader mee ten onder gaat, want ook zij verliest langzaam de greep op de werkelijkheid. De wisselingen tussen het jonge meisje Eva en de volwassen Eva nu, geven haar disbalans en verwarde, overspannen toestand goed weer. Ondanks haar schild ontdek je gedurende het verhaal steeds meer de kwetsbare vrouw die Eva ook is en het verleden dat haar tot deze vrouw heeft gemaakt. Ze leert dat het leven niet te regisseren is, zoals ze het liefst altijd wel deed. Haar labiliteit zorgt voor keuzes die de lezer niet altijd begrijpt, maar die daardoor ook verrassen en boeien.

Eva treedt op als een detective om de puzzelstukjes van haar familieverleden in elkaar te leggen, maar is tegelijkertijd onzeker over de toekomst die haar te wachten staat. Ze wil niet voelen, niet

instorten en niet reflecteren. De manier waarop Antoinette Beumer dit beschrijft is zó overtuigend, dat ook de lezer er onrustig en gespannen van wordt. Dat inlevingsvermogen is in alles een gevolg van Beumers beeldende kwaliteiten; haar competenties als regisseur komen duidelijk naar voren in deze roman. Zo is daar de kenmerkende scène waarbij Eva door haar vader wordt opgetild om als een vliegtuig door de kamer te cirkelen. In deze momenten komt de scenarioschrijfster in Beumer naar boven.

Niet alleen door het filmische en toegankelijke karakter van het boek verdient deze roman een groot publiek; de jury was vooral onder de indruk van Beumers vermogen om het schrijnende verhaal neer te zetten van een sterke en tegelijkertijd kwetsbare vrouw die het gevecht met de waanzin aangaat.

Noord

Auteur: Sien Volders

Uitgever: Hollands Diep

“Een debuut dat spreekt van durf en ambitie en dat zowel in thema als in taalgebruik ook echt literair durft te zijn.”

Noord van **Sien Volders** vertelt het verhaal van Sarah, een jonge zilversmid die zich begin jaren tachtig op een kantelpunt bevindt en een time-out van haar werk neemt om te ontdekken wat ze nu werkelijk wil: commercieel succes of artistieke onafhankelijkheid. Ze trekt naar het uiterste noorden van Canada en komt in het goudzoekersstadje Forty Mile terecht. Daar ontmoet ze Mary, die de dorpswinkel en het postkantoor bemant en Sarah onderdak biedt. Het pad van beide vrouwen wordt gekruist door dat van twee mannen die leven voor muziek, vrijheid en een ongetemd leven. Gaandeweg wordt duidelijk hoe Mary's leven een voorafspiegeling was van dat van Sarah.

Noord is een roman waarin sfeer en decor de boventoon voeren. Door haar uitgebreide beschrijvingen van de natuur en omgeving, schetst Sien Volders een heel mooie setting waarin de Canadese natuur tot leven komt. Het boek toont duidelijke tegenstellingen: het woeste van de natuur in het noorden, tegenover het verfijnde van de schilderkunst van Mary en de zilversmederij van Sarah. De drukte van de stad tegenover de schoonheid en de rest van het noorden in het afgelegen goudzoekersstadje Forty Mile. Het boek is daarmee ook een ode aan de natuur. De wisselingen van de seizoenen, de onherbergzaamheid van de wilde natuur, alles komt aan bod en wordt zo beschreven dat de lezer er zelf in mee reist. Hij ziet de situaties en omgevingen echt voor zich, ook al zijn de plekken nog zo onbekend.

De overwegingen van Sarah om naar het hoge noorden te vertrekken om na te denken over haar toekomst, worden op overtuigende wijze inzichtelijk gemaakt. Dat het rustige stadje Forty Mile haar hart verovert, terwijl er eigenlijk niets te doen is, begrijpt de lezer meteen.

Ook de overige personages komen levensecht over. Volders geeft niet te veel weg, maar laat de lezer zoeken naar antwoorden, of laat hem open plekken zelf invullen. De personages zijn gesloten, hebben wat te vertellen, maar de lezer moet hen de tijd geven om op gang te komen. Allemaal zijn ze bezig met hun eigen onvermogen en hoe ze hier het beste mee om kunnen gaan zonder dat het hen ten gronde richt. Dat maakt ze, ondanks al hun gebreken, sympathiek voor de lezer.

Volders' manier van schrijven is bijna bedoeld om voor te dragen: de zinnen vertellen het verhaal aan de lezer, meer dan dat hij het zelf leest. De manier waarop de hoofdstukken afwisselen tussen de hoofdpersonen maakt dat de lezer bij elk van hen betrokken raakt, en goed begrijpt wat 'noord' voor alle personages betekent. Het ademt een bepaalde sfeer uit die het boek tot het einde vast weet te houden, en die voor de lezer alle interacties kleurt.

Een debuut dat spreekt van durf en ambitie en dat ook echt literair durft te zijn. Zowel in thema als in taalgebruik. Dat begint al bij de eerste zinnen en loopt door tot het slot. De schrijfstijl en de gekozen setting houden het boek overeind en maken het een bijzonder krachtig debuut.

Kleihuid

Auteur: Herien Wensink

Uitgever: De Arbeiderspers

“Het is bewonderenswaardig hoe Wensink in het hoofd van de beschadigde soldaten kruipt en hen laat spreken.”

In haar debuutroman *Kleihuid* zet **Herien Wensink** een knap geschreven reconstructie neer van de Eerste Wereldoorlog, waarbij een Britse soldaat en een luitenant een onwaarschijnlijke vriendschap sluiten nadat ze gewond zijn geraakt in Vlaanderen. Na de verschrikkingen op het slagveld worden ze overgebracht naar een revalidatieoord.

Interessant is hoe Wensink tegenstrijdigheden opwerpt in haar verhaal die toch als puzzelstukjes in elkaar blijken te passen. Zo is er de juxtapositie van Rupert en Harvey; de eenvoudige voetsoldaat tegenover de hoogopgeleide en verfijnde kunstenaar. De gruwelen die de auteur beschrijft in het eerste gedeelte van haar boek zijn soms onverdraaglijk beeldend maar juist deze akelige omschrijvingen vormen een mooi contrast met haar inzichten in de psychologie van de hoofdpersonen. De kale manier waarop Wensink beschrijft hoe een hand uit de grond steekt en hoe terloops soldaten hier met elkaar over praten, doen de haren op de armen van de lezer overeind staan. Ook de scène waarbij de soldaten uit hun loopgraaf klimmen en als bowlingkegels over het modderige veld denderen terwijl ze volledig onbeschermt zijn tegen kogels van de vijand, laat een verbijsterende indruk achter. Dit is zo zintuigelijk beschreven dat de lezer direct gelooft dat de auteur de realiteit goed benadert.

Het hele boek is opgebouwd uit deze tegenstellingen, waarin met name het verschil tussen de oorlog en het revalidatieoord de sfeer bepaalt. De terugblikken op de strijd en het leven in de loopgraven zorgen voor spanning, geheimen en de ontwikkeling van de plot. Wensink wisselt heden en verleden af door scènes op het slagveld plaats te laten vinden tegenover de hospitalisering van de soldaten. Met name in de eerste helft geeft dit een mooi beeld van actie en rust, waardoor de lezer het opgejaagde gevoel van een oorlog ervaart. In de tweede helft van het verhaal wordt die tweedeling overgenomen door afschuif versus schoonheid als Rupert wordt ingeleid in de kunstwereld die Harvey omringt.

Het is bewonderenswaardig hoe Wensink in het hoofd van de beschadigde soldaten kruipt en hen laat spreken. Doordat de twee mannen eigenlijk met elkaar opgescheept zitten, komen ze nader tot elkaar en proberen zo op hun eigen manier elkaars fysieke en mentale wonden te genezen. Een van de belangrijkste thema's in het boek, dat subtiel aan de lezer wordt uitgelegd, is dat er eigenlijk geen echte genezing mogelijk is. Dit geldt ook voor de goedgekozen titel van deze roman, die in eerste instantie niet expliciet uitgelegd wordt maar later verklaard kan worden als de laatste bladzijde is omgeslagen.

De auteur wordt geprezen om de authenticiteit van haar verhaal. Wensink laat zien dat ze veel research heeft gedaan naar het tijdsbeeld rond de Eerste Wereldoorlog waardoor ze haar personages een belangrijke kant van deze oorlog laat vertegenwoordigen. Ondanks de gruwelijke details en gebeurtenissen, die deze debutant niet onder stoelen of banken steekt, leest *Kleihuid* toch niet als een heel zwaar verhaal. De zwarte humor die hier en daar opduikt, geeft verlichting aan de impact van een oorlog. Het verhaal geeft de lezer juist meer inzicht in het drama dat ontstaat zodra de hoogspanning van een oorlog wegvalt en welke consequenties daarbij horen. Hoera voor de kracht van de literatuur in deze bijzondere roman!

Wat de jury verder opviel...

Tijdens een interessant samenzijn hebben de juryleden van de Hebban Debuutprijs live besproken wat zij van de boeken vonden en hun keuzes toegelicht. Door de verschillende achtergronden van de juryleden werden de romans met een verfrissende blik onderzocht. Bijzonder verheugd was de jury over het feit dat drie vrouwen de shortlist van de Hebban Debuutprijs wisten te halen. Het geeft een prettig contrast met andere literaire prijzen, die soms het domein van mannen lijken te zijn.

Elk van deze boeken heeft een geheel andere setting; zo hebben we een oorlogssituatie, een verlaten Amerikaans dorp en een vrouw die een zoektocht onderneemt in haar persoonlijke cirkel. Toch was er een kernwoord dat vaker terugkwam in de discussie: de 'ontsnapping'. Een ontsnapping aan pijnlijke herinneringen, de onzekerheid van de toekomst of een confrontatie niet durven aan te gaan. Alle hoofdpersonages hebben een drang tot vluchten en zoeken een uitweg. Het laat opnieuw zien dat literatuur voor een lezer herkenbaar kan zijn of juist een vorm van escapisme biedt.

In andere edities van de Hebban Debuutprijs werden soms ook bijzonder lijvige romans gelezen en besproken, maar dit jaar viel het op dat alle drie de auteurs hun verhaal binnen de 300 pagina's wisten te behouden. Bijzonder knap van deze debutanten dat zij een omvangrijk verhaal met zijpaden, en soms ook een aardige hoeveelheid personages, wisten af te ronden tot een prettige leeservaring.

De strijd tussen deze drie bijzondere debuutromans was spannend. Uiteindelijk bleek de favoriet van de honderdkoppige voorselectie ook de favoriet van de eindjury te zijn. Waar Beumer uiteindelijk de onbetwiste winnaar bleek, mag niet onderschat worden hoe sterk de andere twee genomineerde debuutromans zijn.

Hebban hecht groot belang aan het ontdekken en in de kijker zetten van nieuw schrijftalent en was, samen met de eindjury, zeer verheugd over de hoge kwaliteit van de drie, zeer verschillende, romans. De redactie kijkt uit naar de volgende editie van de Hebban Debuutprijs.